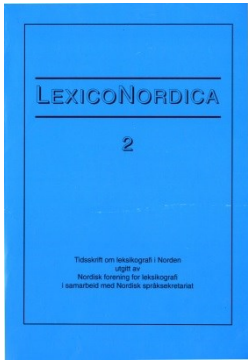

LexicoNordica

Titel:	Svar på Henning Bergenholtz' anmeldelse	
Forfatter:	Cay Dollerup og Inge Padkær Nielsen	
Kilde:	LexicoNordica 2, 1995, s. 157-160	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive	

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre LexicoNordica (1-16) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Cay Dollerup & Inge Padkær Nielsen

Svar på Henning Bergenholtz' anmeldelse

Først vil vi takke redaktionen af 'LexicoNordica' for det fornemme initiativ i videnskabelig (og praktisk) sammenhæng at lade forfatterne svare på en anmeldelse. Vi håber, læserne finder at vi lever op til den viste tillid: en dialog med en anmeldelse fremmer den erkendelse hos anmeldt, anmelder og læseren af begges synspunkter, som er utrolig vigtig for at komme videre.

For det andet vil vi gerne takke Henning Bergenholtz for en omhyggelig, præcis og trods alt ikke uvenlig gennemgang af vores beskedne 'Grundordbog'. Måske kan nogen mene, der er skudt spurve med kanoner, men vi håber hans kommentarer – og vores forklaringer – kan bidrage til 'metaleksikografien'.

Vi har da også fået en sund latter på egen bekostning, når vi bliver hængt ud for at have kolporteret ord som *undervisningerne* og *seksualiteterne*. Oftest ærgrer man sig jo blot over at have begået fejl af den art, men Henning Bergenholtz får os til at le med. Som manden, der sad i ørkenen med et spyd gennem sig, sagde det: "It only hurts when I move!"

Vi overser altså ikke kritikpunkterne, men tager dem alle alvorligt, og nogle af dem vil indiskutabelt føre til ændringer i en eventuel anden udgave af ordbogen (i øvrigt går honoraret ikke til os, men til forskningsformål).

Vi vælger her ikke at lægge 'skyld' på hverken os selv eller andre, men som forfattere at redegøre for nogle af tankerne bag ordbogen.

Achilleshælen i ordbogen har været ordet 'økonomi', og 'tid og sted'. Men vi mener samtidig at den også har stærke punkter som vi også gerne vil nævne: faktorerne hænger delvis sammen.

Ordbogen er i allerhøjeste grad et barn af sin tid: inspirationen til den var at CD havde en (nogenlunde) dansktalende somalier som logevende. Han var i gang med at lave en basal ordliste over danske ord for sine landsmænd. Ordlisten var baseret på en ordbog for dansk i 6. klasse og var i alle henseender inadækvat. Det medfølgende samarbejde omkring en ordliste smuldrede af rent praktiske grunde, men – i kraft af at det blev fulgt op af forespørgsler hos relevante instanser – skaffedes følgende oplysninger til veje:

1. Der er ganske mange udlændinge (grupper eller enkeltpersoner) i Danmark der starter ordbogsprojekter hvert år.

2. Ganske mange når det stadium, hvor de henvender sig hos forlag og/eller oplysningsforbund og begynder et intensivt arbejde; det meste af dette løber ut i sandet.

3. Der er lavet enkelte ordbøger til eksotiske sprog. Nogle er beskedne ordlister, andre er svulmet op.

Det kunde også konstateres, at der manglede ordlister, der tager hensyn til (a) ordfrekvens på dansk, (b) udtale og (c) dækning af umiddelbare behov når man skal integreres og begå sig i den danske kultur. Det sidste indebar også at der måtte gives en nødtørftig liste over nøglebegreber i dansk kultur (f. eks. *Christiansborg*). Og den første tanke var at lave en fællesliste for udlændinge som de så selv kunne fylde ud med de relevante ord på deres eget sprog. Der lod altså til at være behov for en ordliste over basale danske ord, m.a.o. det vi kalder 'Dansk Grundordbog'.

Udgangspunktet for Ordbogen blev defineret som følger:

Ordbogen skulle være baseret på nogle velovervejede principper: der skulle tages udgangspunkt i (a) ordfrekvens og (b) livssituationer. Dvs. at de enkelte ord blev valgt delvis ud fra et korpusbaseret kriterium, dels ud fra en mere intuitiv bedømmelse af om de var relevante i vigtige situationer eller kulturelle sammenhænge; her måtte fremgangsmåden altså være mere introspektiv, men dog ikke mere end at alle ord, der blev valgt her, blev gennemgået af mindst tre personer.

Systematikken skulle være baseret på en emneordnet opstilling, først styret af at man orienterer sig i tid og rum (og det kaldte vi så i mangel på bedre 'et kognitivt forløb' (men det kunne jo altså lige så vel have været: 'genfødselse i det danske samfund')); områder inden for forskellige felter (lemmaer) styret af billeder, og en alfabetisk liste over ordene.

Næste spørgsmål der meldte sig (ved kontakten med forlaget) var et håndfast: hvem er målgruppen? Når den defineres som 'folk med begynderdansk' bliver skaren mere sammensat end oprindeligt forudset. Den spænder fra amerikanske studerende til serbiske flygtninge. Men den var fortsat ikke stor nok til at det var resurse-mæssigt forsvarligt at udarbejde separate ordbøger.

Ordbogen skulle have et begrænset omfang, nemlig 3000 ord. Udover rent økonomiske overvejelser om at holde prisen på et overkommeligt niveau, var dette skarpe skel, som vi vil fastholde (altså kommer der nye ord ind, må andre ord ud), begrundet i at 'sporene skræmte': Brugergruppen for nogle af ordbøgerne mellem dansk og eksotiske sprog der når op over 10.000 ord må stort set være begrænset til folkebibliotekernes hylder. Det problem, som vi forlods giver afkald på at løse med grundordbogen, men som andre ikke har været opmærksomme på, er at den normale sprogbruger kan klare sig når vedkommende blot behersker blot 4000-6000 ord: en beherskelse af dette vokabular giver nemlig adgang til og forståelse af langt størstedelen af sprogets accepterede ordforråd. (jf Dollerup, Glahn, Rosenberg Hansen 1989). Årsagen er at man med de basale ord også får indlært ord-dannel-

sesregler. Sådan forholder det sig med danskernes forståelse af engelsk, og formentlig (da sprogene er nært beslægtede), også de fleste udlændinges beherskelse af dansk: *Støvsuge* og *bage* giver adgang til *støvsugning*, *støvsuger*, *bugning* og *bager* m.v. Men denne grænse ligger Grundordbogen altså selv væsentligt under – og det er helt bevidst for at præcisere at den ikke er adgangsbillet til hele det danske sprog. Det opdager brugeren kun når 'Grundordbogen' begynder at blive inadækvat.

Vi undersøgte andre ordbøger, heribland LEXIN, men vi fandt meget lidt vi kunne bruge. Overordnet blev det derfor tre kilder vi benyttede: (a) frekvenslister, hvor vi især fandt Henning Bergholtz's Dansk Frekvensordbog (1992) særdeles brugbar (og det viste sig at skillelinien mellem ord der kom med og ikke kom med lå ved 1200–1400 ords niveaue); (b) emneområderne, hvor vi både i ånden og i praksis havde ordbogen i hovedet i dagligdagen; (c) de kulturelle forhold – der ikke blot dækker politik, men også 'grøfter' og 'enge'.

Vi valgte at give de fleste og hyppigste bøjningsformer ud fra en betragtning om at hvis de ikke blev givet var brugerne måske i tvivl (dansk udtale er jo drilsk), og det kunne spare brugerne for et ekstra opslag.

I forbindelse med arbejdet – herunder vores kontakter med potentielle brugere – nåede vi frem til at det nok var nødvendigt at have en forankring i engelsk. De forslag vi valgte (og vi mener at vi var strikse) kan diskuteres, sommetider (som Henning Bergholtz gør det) med rette.

Set i bakspejlet var det forkert ikke at tage de mest elementære regler for orddannelse med. Og det var en kommunikationsbrist af de helt store, der er skyld i at vi ikke fik alle de billeder med, der ville have taget brodden af den berettigede kritik af de lange tematiske lemmalister. Netop fordi billederne mangler er det imidlertid svært for os at vurdere om det ville have været rigtigere at opstille ordene inden for emneområderne alfabetisk – hvilket var den anden mulighed vi havde. Måske var det også forkert at give de korte sætninger, men det forekom rimeligt i forbindelse med arbejdet.

Vi vil selvfølgelig konsultere Müllers grammatik over dansk. Det er måske alligevel en stille triumf at selv Henning Bergholtz må næsten 200 år tilbage for at finde en grammatik han kan banke os i hovedet med. Men alt i alt er der tale om kritikpunkter som er relevante for ordbogen ved eventuel genudgivelse.

Vi har ikke et øjeblik forestillet os, at 'Dansk Grundordbog' skulle være den eneste måde at lære danske ord på rad og række. Den skulle fungere som et hjælpemiddel i forbindelse med f.eks. gode begynderbøger i dansk – gerne udarbejdet efter sunde principper som 'frekvens' og 'nødvendighed'. Dem skorter det noget på. Og lad os – blot for en

god ordens skyld – også nævne at vi i vores arbejde har kunnet konstatere at selv meget udbredte ordbøger tilsyneladende slet ikke har forstået betydningen af (endsige konsulteret) frekvenslister.

Behovet for en egentlig dansk lærebog, der indlærer gloser, udtale og syntaks på en fornuftig måde har været os klart i arbejdet med 'Dansk Grundordbog'. Vi mener ikke at en sådan lærebog helt vil dække helt de samme situationer som grundordbogen (som vi også forestillede os man kunne bruge uden for undervisningen, når man stødte på ukendte ord), men i sidste instans er det jo hverken anmelderen eller os, der bestemmer det, men brugerne og forlaget der fælder dommen.

Litteratur

- Bergenholtz, Henning 1992: *Dansk frekvensordbog*. København: Gad.
- Dollerup, Cay, Glahn, Esther & Rosenberg Hansen, Carsten 1989: Vocabularies in the reading process. In: Paul Nation & Ron Carter (eds), *Vocabulary Acquisition: Aila Review/Revue de L'Aila* 6, 21–33.